

Els delicatessen de Josep Andrés i Pujol

L'artista sabadellenc expressa, a través del collage, un imaginari farcit de connotacions culturals, socials i afectives

ANA FERNÁNDEZ ÁLVAREZ / campanadas@telefonica.net

(1) Collage de principis dels noranta

Durant la segona dècada del segle XX, Marcel Duchamp, primer, i Pau Picasso i Georges Braque, posteriorment, es dedicaren a crear obres mitjançant una nova tècnica que acabà configurant el que es coneix com collage. Aquest nou mètode, que utilitzava qualsevol mena de material per a enganxar-lo sobre una superfície per tal de materialitzar una composició plàstica, no solament aconseguia dotar de valor artístic l'obra acabada, sinó que, cadascuna de les peces 'trobades' per a enganxar, donada la intenció d'haver estat l'escollida, es constituïa, per si mateixa, en una obra d'art.

El collage, com el mosaic, i a diferència de la pintura i del tapís, podem considerar-lo com l'orfebreria bidimensional de l'Art, ja

que no es fa, sinó que es munta o s'aplica, acoblant, peça a peça, un fluït d'intencions plàstiques d'un intens valor discursiu.

L'artífex del collage, com l'orfebre, estableix amb els materials que utilitza una relació basada en la seducció, de tal manera que ens invita a preguntar-nos si és ell qui cerca l'element a emprar o és l'element qui crida la seva atenció. Un fragment de diari, l'embolcall d'un bombó, un anunci de revista, una radiografia, qualsevol d'ells són susceptibles d'esdevenir objecte del desig, però, per què l'un i no l'altre? Doncs, perquè és consubstancial a aquest gènere plàstic que cadascun dels elements triats hagi estat capaç d'interpel·lar prèviament a l'autor.

(06) Collage de 2008

Com l'orfebreria i, fins i tot, el gravat, aquesta tècnica obliga al seu creador a mantenir una distància molt curta amb l'obra que està realitzant, de tal manera que les imatges acaben plasmant realitats molt íntimes, dotades d'un subtil aroma de solitud. És tracta d'una tècnica que revela un fer íntim que, unes vegades, és contingut i, d'altres, arrauxat i passional.

Josep Andrés va començar a treballar en aquesta línia plàstica a principis dels anys noranta, oferint uns primers treballs plens d'un contingut autobiogràfic molt explícit, servit a través d'una expressió lliure i, a l'hora, molt inconscient, tal i com podem veure al *Collage* (1) realitzat a principis d'aquesta dècada, on la mirada inquisitiva i anhelant del propi autor esdevé tota una presència.

La gran varietat de configuracions estructurals que Josep Andrés ha arribat a compondre fins a les seves darreres propostes, ens parlen d'un complex imaginari que està farcit de connotacions culturals, socials i afectives molt diverses, però, a la vegada, molt il·lustratives i capaces de fotografiar la generació a la qual ell pertany. Seguint quines han estat les seves preferències a l'escollir cadascun dels materials o cadascuna de les imatges, així com analitzant quina ha estat en cada moment la jerarquia de l'espai i de la mesura escollida a l'hora muntar

(2) Collage de 1995

cada element, emergeix una mena de viquipèdia sobre quina era i com era la generació de la transició democràtica.

En les seves propostes es troba l'existencialisme pertorbador de Magritte, fixem-nos en el *Collage*, 1995, (2) que bé podria titular-se: *Això no és un conyac*. Ara bé, no es tracta d'obres pedants, caracteritzades per un culteranisme mal digerit, perquè, qui coneix a Josep Andrés o a la generació a la qual ell pertany, davant una obra com aquesta, somriurà, tot recordant les 'farres sabadellenques', plenes del sensu al color de l'alcohol, però, a la vegada, caracteritzades per aquell punt incòmode que dóna l'excés i que l'autor ens suggereix amb l'aguda presència d'una xinxeta.

***De cada peça,
emergeix una
mena de viqui-
pèdia sobre la
generació de
la transició***

El *Collage* que tanca la dècada dels noranta (3) és cinematogràfic fins la medul·la i ho és amb una delicada i exquisida melangia. En aquesta imatge, la força lumínica dels colors vermell i groc o l'excés dels abillaments, es dilueixen en una mena de trama cendrosa que resulta molt propera a la pàtina dels films antics.

A la proposta de l'any 2000 (4), Josep Andrés barreja l'ingenu cinema dels germans Lumière amb el llenguatge del còmic i, simpàticament, fa que tota la composició es sustenti sobre unes esplèndides cames de dona que s'enfunden en unes míti-ques mitges amb costura. Aquí es produeix una intel·ligent síntesi que, plena d'ironia, explicita el pas de la pubertat a l'adolescència.

El 2002 (5) realitza una obra que presenta un format poc corrent, amb unes mesures molt més grans que les habituals en la

(5) Collage de 2002

Aquesta obra de 2002, amb unes mesures molt més grans que les habituals, està plena dels particulars fetitxes de Josep Andrés: Orson Welles, els germans Marx, Charlie Chaplin, Marilyn, Gala, Picasso, Miró, i Jackson Pollock, entre d'altres

resta de la seva producció, on solen sovintegar mides molt més reduïdes. En ella apareix una enorme finestra encastada en un mur alçat a base de retalls de diari, en el qual s'esquitxen càcticament els particulars fetitxes de Josep Andrés: Orson Welles, els germans Marx, Chaplin, Marilyn, Gala, Picasso, Miró, Pollock, llavis, dones, etc. Aquesta obra fou un encàrrec de la directora del Centre de Dia de Salut Mental Antaviana, Maria Salut Mas i Sanges, per a una exposició, inaugurada el juny de 2002 al Casal Pere Quart de Sabadell, que, sota el tema de Finestra, aplegà diversos artistes. Aquesta mostra, junt amb altres activitats, formava part de les celebracions del X aniversari de la institució.

Per últim, vull parlar de dues obres realitzades durant el 2008, properes en la seva data d'execució, però absolutament allunyades estèticament i discursivament. Una (6) presenta com a fons la radiografia d'una cama i, al costat, la fotografia d'una de femenina amb el peu enfundat en una sabata de taló. Estem

davant d'un suggeridor paral·lelisme que ens parla de la paradoxa entre la sensualitat i el patiment, tot oferint-la amb l'austera elegància del color negre.

L'altra imatge del 2008 (7) posseeix una de les lectures menys íntimes de la seva producció, però és la més política. El seu fons, que apel·la a l'informalisme de Tàpies, serveix de decorat a un body-art, un nu femení ple de cal·ligrafia àrab. Aquí, l'al·lusió a la manca de llibertat de les dones en el món musulmà resulta molt explícita i està subratllada per unes rotundes línies vermelles que emmarquen i tanquen la figura femenina.

Mengem! Que els plats estan servits!

(07) Collage de 2008

(3) Collage de 1999

(4) Collage de l'any 2000